

**Међународна конвенција о правима
особа са инвалидитетом**

(лако читљив формат)

Београд, 2020.

Назив публикације:
Међународна конвенција о правима особа са инвалидитетом
(лако читљив формат)

Назив пројекта:
„Људска права за све“

Донатор:
Канцеларија за људска и мањинска права
(средства из буџета Републике Србије)

Издавач:
Национална организација особа са инвалидитетом Србије (НООИС)

Превод:
Иванка Јовановић

Редактор:
Дамјан Татић

Корице и дизајн:
Тина Драгићевић

Обрада и штампа:
Фине Граф

Тираж:
300 примерака

ISBN 978-86-88639-09-5

Ово је водич у лако-читљивом формату за целу Конвенцију (уговор). То није формални документ. Морате да погледате цео текст ако желите да знате шта он тачно каже, или шта су земље потписале.

Целу Конвенцију можете да нађете на овом сајту:

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Назив документа је: Конвенција Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом. Такође, можете да чујете или да видите да је зову и УН Конвенција о инвалидским правима.

1. Овај уговор

Овај уговор говори шта све земље треба да ураде како би осигурале да све особе са инвалидитетом имају иста права као и други људи.

2. Шта значе речи

- **Комуникација** значи начин који особи са инвалидитетом помаже да говори или разуме информације, као нпр. компјутери, лако разумљиве информације или Брај.

- **Дискриминација** значи бити третиран неправедно или ако не можеш да добијеш промене које су ти потребне јер имаш инвалидитет.

- **Језик** значи било који начин на који људи разговарају једни са другима, укључујући и знаковни језик.

3. Основне идеје

То су:

- Људи су слободни да сами праве изборе.

- Нико неће бити дискриминисан.

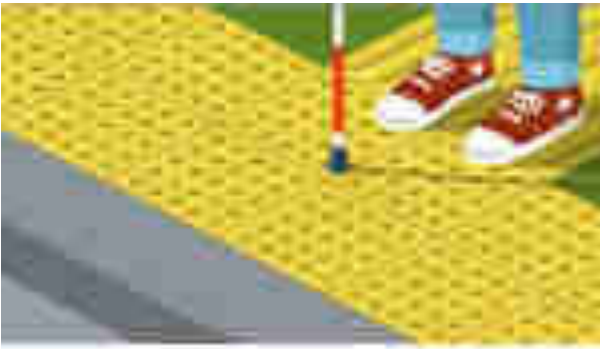
- Особе са инвалидитетом имају иста права да буду укључени у друштво као сви други.

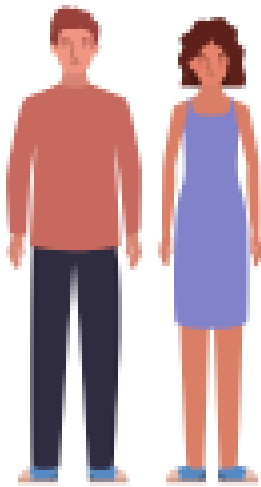
- Особе са инвалидитетом треба да буду поштоване због онога што јесу.

- Свако треба да има једнаке могућности.

- Свако треба да има једнак приступ.

- Жене и мушкарци треба да имају једнаке могућности.

- Треба поштовати децу са инвалидитетом због онога што јесу док расту.

4. Шта земље треба да раде

Све земље треба да осигурају да особе са инвалидитетом буду третиране једнако.

Они се слажу да то раде тако што ће:

- Стварати правила и законе који особама са инвалидитетом дају разна права и мењати све законе који нису фер.

- Осигурати права особа са инвалидитетом да буду једнако третирани и укључени у све политике.

- Не радити ништа што је у супротности са овим уговором.

- Осигурати да владе и институције све раде у складу са овим уговором.

- Урадити све што је могуће како би осигурали да нико неће дискриминисати особе са инвалидитетом.

- Осигурати да су ствари дизајниране за свакога или тако да могу бити лако промењене.

- Користити нове технологије за помоћ особама са инвалидитетом.

- Давати особама са инвалидитетом информације у приступачном облику о стварима које могу да им помогну.

- Обучавати људе о овом уговору.

Све земље обећавају да ће учинити онолико колико могу да осигурају да особе са инвалидитетом имају једнак приступ стварима попут становања, образовања и здравствене заштите.

Све земље треба да укључе особе са инвалидитетом у израду закона и прописа.

5. Бити једнак

Све земље се слажу да су пред законом сви једнаки и да није дозвољена дискриминација особа са инвалидитетом.

6. Жене са инвалидитетом третирају се једнако

Земље су сагласне да жене и девојчице са инвалидитетом нису поштено третиране на много разних начина.

Земље ће радити на томе да осигурају да жене и девојчице са инвалидитетом имају испуњен, слободан и једнак живот.

7. Деца са инвалидитетом третирају се једнако

Земље се слажу да деца са инвалидитетом имају иста права као и остала деца и да су третирана једнако са осталом децом.

Оно што је најбоље за дете биће најважнија ствар о којој треба размишљати.

Земље се слажу да деца са инвалидитетом имају право да се чује њихов глас у вези са свим што утиче на њихов живот. Биће дата подршка деци да би им се помогло да се то догоди.

8. Информисање људи о инвалидности

Земље се слажу да ће радити на томе како би остали људи знали да особе са инвалидитетом имају иста права као и сви други и да им покажу шта особе са инвалидитетом могу да раде.

Оне то треба да раде овако:

- Кроз кампање за промену начина размишљања људи о особама са инвалидитетом.

- Показивањем свима које послове особе са инвалидитетом могу да раде.

- Учењем све деце о једнаким правима особа са инвалидитетом.

- Приказивањем особа са инвалидитетом на исправан начин у медијима.

- Пружањем подршке ширењу знања о особама са инвалидитетом.

9. Приступачност

Земље би морале осигурати да особе са инвалидитетом имају бољи приступ стварима у свим областима живота.

- Требало би да постоји бољи приступ јавним објектима као што су болнице, школе, превоз.

- Требало би да постоји бољи приступ информацијама.

- Знакови треба да буду на лако разумљивом језику и на Брајевом писму.

- Више водича и преводиоца на знаковни језик требали би бити доступни у јавним објектима.

- Требало би да постоје упутства о томе како побољшати приступ јавним услугама

- Сви који пружају услуге треба да припреме добру приступачност за особе са инвалидитетом.

- Треба обезбедити обуку о приступачности.

- Требало би осигурати да особе са инвалидитетом имају приступ новим технологијама.

10. Право на живот

Сви имају право на живот,
укључујући и особе са
инвалидитетом.

Земље треба да осигурају особама
са инвалидитетом да имају исте
шансе као и остали да живе своје
животе.

11. Ванредне ситуације

Побрините се да особе са
инвалидитетом буду прописно
заштићене када постоје ризичне
ситуације за све, на пример када се
догоде урагани.

12. Једнакост пред законом

Особе са инвалидитетом треба да буду поштоване пред законом као и сви други.

Особе са инвалидитетом имају иста права да доносе одлуке о важним стварима као и сви други.

Особе са инвалидитетом треба да имају адекватну подршку која им је потребна када доносе одлуке.

Ако особи заиста треба неко други ко ће говорити уместо ње требало би да постоје правила која гарантују да је то правилно изведено.

Особе са инвалидитетом имају иста права на:

- Поседују или да добијају имовину.

- Контролу над својим новцем.

- Могућност да позајме новац исто као сви други.

- Да им се не одузимају куће или новац.

13. Приступ правди

Особе са инвалидитетом треба да имају иста права да иду на суд, да воде поступке против других људи на суду или да учествују у ономе што се дешава у судовима као и било ко други.

Особе са инвалидитетом требале би добити подршку која гарантује да су добили та права на суду

Државе треба да обезбеде специјалне обуке за судије, полицајце и затворско особље.

14. Бити слободан и сигуран

Особе са инвалидитетом треба да буду слободне и сигурне, исто као и сви други.

Особе са инвалидитетом не треба да буду затворене само зато што имају инвалидност, већ могу бити затворене из других разлога једино ако закон то каже.

Ако су особе са инвалидитетом затворене, требало би да буду третиране на начин како прописује овај уговор.

И они би требали да имају иста права као што их имају и сви остали по другим међународним уговорима. У овом споразуму нису наведена та права, али она укључују:

- Давање приступачних информација о њиховим правима.

- Давање приступа помоћи и подршци како би добили поштено саслушање на суду.

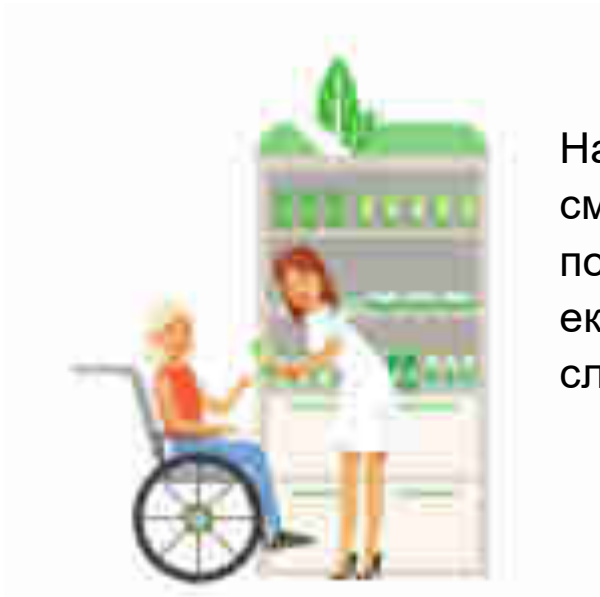

- Право на ревизију случаја онолико често колико и особе без инвалидитета

15. Не муче се или се не третирају окротно

Особе са инвалидитетом не смеју да се третирају окротно ни да се муче.

Над особама са инвалидитетом не смеју да се врше експерименти, посебно не медицински експерименти (осим ако се нису слободно сагласили).

Земље морају да учине све што је могуће како би осигурале да се ово поштује.

16. Заштита од искоришћавања и злостављања

Земље морају да стварају законе и правила који ће особе са инвалидитетом да штите од насиља, искоришћавања и злостављања у њиховим кућама и споља.

Земље морају такође да покушају да спрече злоупотребе и да осигурају одговарајућу подршку, информације и обуке о томе како открити злостављање и како то пријавити.

Земље би морале осигурати да се услуге подршке за особе са инвалидитетом правилно проверавају да би осигурале да се злоупотребе не догађају.

Земље би морале осигурати да особе са инвалидитетом које су биле злостављане добију помоћ и подршку која им је потребна да би их сачували и помогли да се опораве од злостављања.

Земље морају осигурати добре начине откривања злостављања и привођења насилника на суд.

Земље морају посебно да размишљају о злостављању жена и деце.

17. Третирање особа са инвалидитетом као људи пре свега

Ум и тело особа са инвалидитетом су њихови сопствени и морају се поштовати исто као и код свих осталих.

18. Место живљења

Особе са инвалидитетом имају право:

- Да одлуче где желе да живе и да се селе исто као и сви други.
- Да припадају некој земљи (да буду држављани) и да им се то право не одузима јер су особе са инвалидитетом.

- Да имају документа, као што су пасоши, као што имају други људи.

- Да напусте сваку земљу, укључујући и њихову.

- Деца са инвалидитетом имаће право на име од рођења, право да буду грађани и ако је могуће, право да знају своје родитеље и да се о њима брину њихови родитељи.

19. Независни живот и укљученост у своју заједницу

Земље би морале осигурати да особе са инвалидитетом имају исте изборе као и сви други о томе како живе и да буду део заједнице.

Особе са инвалидитетом могу да бирају:

- Где живе, исто као и сви други.
- С ким живе, исто као и сви други.
- И да не живе на одређеним местима, као што су хостели, ако не желе.

- Из низа различитих услуга подршке, укључујући персоналну асистенцију.
- Из истог спектра услуга као што други људи могу да бирају и добију добре услуге.

20. Кретање

Земље би требале да осигурају да особе са инвалидитетом могу да се крећу самостално колико год је то могуће.

Оне треба:

- Да помогну људима да се крећу
- Да помогну људима да добију добра помагала и да им помогну у кретању.

цена

- Да осигурају да те ствари не коштају много.

- Да их обуче о кретању.

- Да компаније које стварају помагала размисле о свим различитим потребама особа са инвалидитетом.

21. Говорити шта желиш и приступити информацијама

Земље морају осигурати да особе са инвалидитетом имају право да сазнају и дају информације и да кажу шта желе, исто као сви остали.

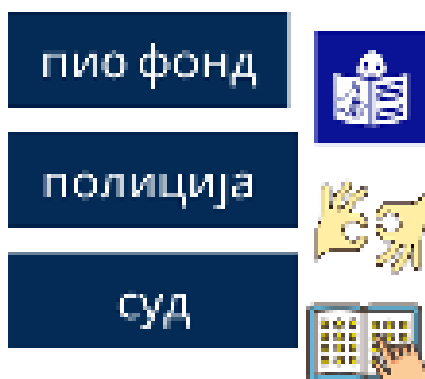
То укључује:

- Информације на начин на који су вам потребне, нпр. у лако разумљивом формату.

- Обезбеђивање знаковног језика, информација на Брајевом писму или на друге начине.

- Наређивање другим службама да дају приступачне информације.

- Обезбеђивање да медији, укључујући интернет, пруже приступачне информације.

- Подршку употреби знаковног језика.

22. Приватност

Особе са инвалидитетом имају право на приватни живот и нико не сме да се меша у њихов живот.

Државе морају да осигурају да се лични подаци о особама са инвалидитетом чувају као поверљиви подаци исто као за све друге.

23. Поштовање дома и породице

Земље морају осигурати да особе са инвалидитетом имају једнака права на брак, породицу и личне односе.

Земље морају да осигурају да:

- Особе са инвалидитетом имају једнака права на брак и оснивање породице све док обоје партнера то желе.

- Особе са инвалидитетом имају право да одлуче колико деце желе да имају и када ће их рађати и да не буду стерилисани против своје воље.

- Особе са инвалидитетом имају право на планирање породице и на друге информације које ће им помоћи да одлучују о тим стварима.

- Земље ће пружити подршку особама са инвалидитетом да одгајају своју децу.

- Деца са инвалидитетом имају право да не буду одвојена од своје породице.
- Земље морају подржавати децу са инвалидитетом и њихове породице.

- Дечија права буду на првом месту.

- Земље морају да осигурају да децу не одводе од својих родитеља ако они то не желе, осим када закон каже да је то у најбољем интересу детета. Деца се не смеју одузети само зато што су она или њихови родитељи особе са инвалидитетом.

24. Образовање

Особе са инвалидитетом имају право на образовање.

Земље ће се побринути да особе са инвалидитетом имају могућност да иду у редовне школе и да могу да наставе да уче током свог живота тако да:

- Особе са инвалидитетом буду у стању да развију своје вештине и способности и заузму своје место у свету.

- Особе са инвалидитетом нису искључене из било које врсте образовања.

- Особе са инвалидитетом могу ићи у добре локалне школе и не морају да их плаћају, исто као и сви остали.

- Потребе особа са инвалидитетом су задовољене у највећој мери у којој је то могуће.

- Особе са инвалидитетом добијају одговарајућу подршку за учење.

- Људи по потреби могу да уче Брајево писмо и друге начине комуникације.

- Научите људе знаковни језик и да га виде као језик заједнице глувих.

- Глува и слепа деца стичу право на образовање и подршку за учење.

- Уверите се да наставници имају праве вештине.

- Омогућите праву подршку особама са инвалидитетом да наставе своје образовање као и одрасли ако желе.

25. Здравље

Особе са инвалидитетом имају право на добро здравље и приступ здравственим услугама, укључујући и планирање породице.

Земље ће:

- Проверити да ли особе са инвалидитетом имају исти приступ здравственим услугама као и други.

- Побринити се да особе са инвалидитетом добију здравствене услуге које су им потребне због њихове инвалидности.

- Проверити да ли постоје услуге близу места где људи живе.

- Проверити да ли здравствени радници пружају исту услугу особама са инвалидитетом као и другима.

- Уверити се да особе са инвалидитетом нису дискриминисане у области здравља и животног осигурања.

- Водити рачуна да се људима не одбије нега или лечење јер су особе са инвалидитетом.

26. Услуге које ће вам помоћи да се опоравите

Земље ће се побринути да особе са инвалидитетом могу да воде независтан и здрав живот колико је могуће и пружиће подршку у здравству, раду, образовању и у области социјалних услуга како би им помогли у томе.

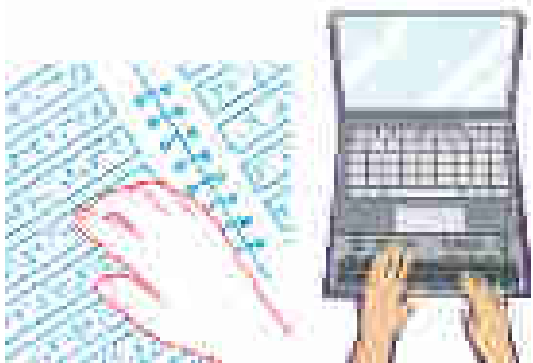
- Земље ће се побринути да изађу у сусрет потребама и оснаживању особа са инвалидитетом у раној фази тако да особе са инвалидитетом добију помоћ и услуге које су им потребне.

- Ове услуге ће бити што је више могуће близу месту где особе са инвалидитетом живе.

- Особље ће бити обучено да уради добар посао.

- Земље ће развити различита помагала и опрему направљену за подршку и опоравак особа са инвалидитетом.

27. Рад

Особе са инвалидитетом имају право на рад, једнако као и други.

Земље ће учинити више да особе са инвалидитетом раде и помоћи ће им у томе кроз:

- Доношење закона који осигуравају особама са инвалидитетом да буду третирани једнако и поштено и у области рада.

- Осигуравање да и особе са инвалидитетом имају једнака права, да за њих важе једнака правила о раду и да добијају једнаку плату.

- Осигурају да особе са инвалидитетом имају право на синдикално удруживање исто као и сви остали.

- Осигурају да особе са инвалидитетом могу ићи на радне програме и радну обуку.

- Помагање особама са инвалидитетом у проналажењу и задржавању послова као и добијању бољег посла.

- Помагање особама са инвалидитетом да оснивају своја предузећа.

- Давање радних места особама са инвалидитетом у Влади и то на местима као што су савети и у болницама.

- Помагање компанијама да дају особама са инвалидитетом послове.

- Осигуравање да особе са инвалидитетом имају одговарајућа радна места.

- Осигуравање да особе са инвалидитетом могу да испробају неки посао пре него што почну да раде.

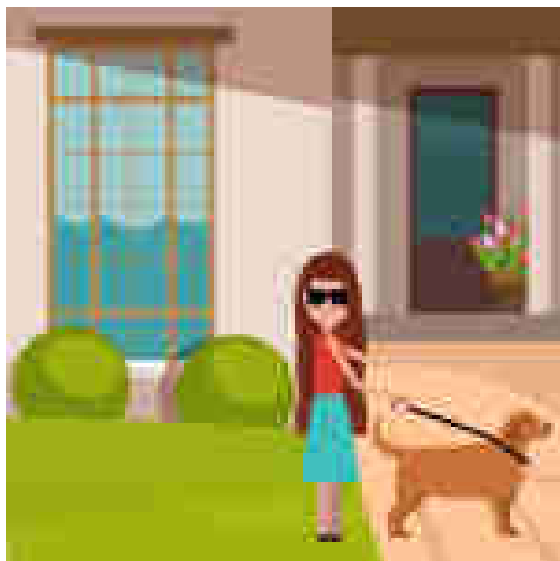

- Помагање особама са инвалидитетом да се врате на посао.

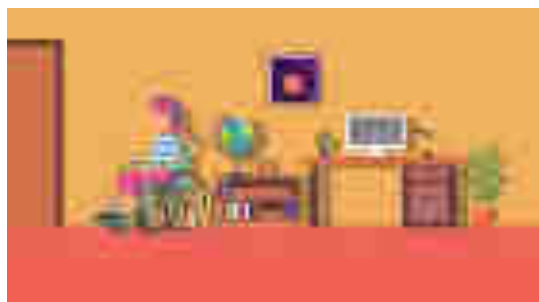

- Земље морају да осигурају да особе са инвалидитетом нису присиљене на неплаћени посао.

28. Животни стандард

Особе са инвалидитетом имају једнако право на добар и довољан животни стандард за њих и њихове породице. Ово укључује храну, одећу, смештај и чисту воду.

Особама са инвалидитетом требало би помоћи да побољшају свој животни стандард исто као и свима осталима.

Државе треба да осигурају да:

- Особе са инвалидитетом имају право на одговарајуће услуге и помагала за своју инвалидност, по цени коју могу да приуште.

- Особе са инвалидитетом, посебно девојке и жене и старији, имају помоћ како би имали добар животни стандард.

- Особе са инвалидитетом који су сиромашни добијају помоћ држава за трошкове инвалидности.

- Особе са инвалидитетом имају приступ јавним програмима становања.

- Особе са инвалидитетом имају исте шансе да добију пензије као и други људи.

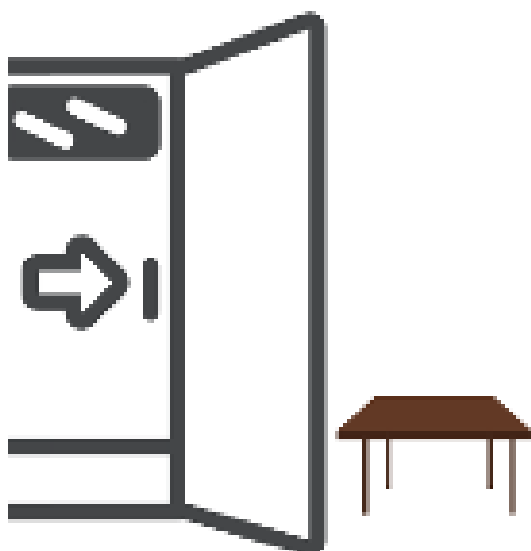
29. Укљученост у политику

Особе са инвалидитетом имају право на учешће у политици исто као и сви други.

Особе са инвалидитетом имају право гласа:

- Осигуравањем да је гласање лако и једноставно разумети.
- Осигуравањем тајног гласања.

- Давањем подршке како би се помогло људима да гласају онако како желе, када је то потребно.

- Осигуравањем да особе са инвалидитетом могу бити укључене у невладине организације и политичке партије.

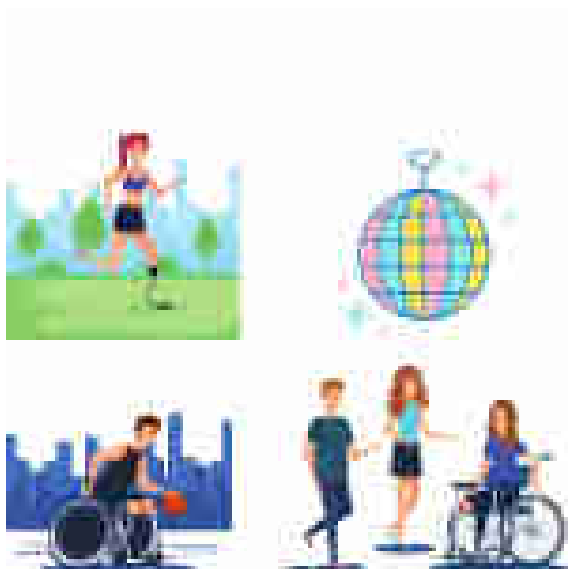

- Осигуравањем да се особе са инвалидитетом могу придружити организацијама особа са инвалидитетом.

- Особе са инвалидитетом имају право да се кандидују за изборе за посланике и одборнике.

30. Спорт и слободно време

Особе са инвалидитетом имају право на учешће у спорту и забави онолико колико и било ко други.

Земље би требале радити на томе да осигурају да:

- Ствари попут књига буду приступачне.

ТИТЛ

- Телевизија, филмови и позоришта су приступачни.

- Особе са инвалидитетом могу доћи на места као што су музеји.

- Особе са инвалидитетом имају прилику да буду уметници.

- Правила и закони не би требали да отежавају приступ особама са инвалидитетом стварима попут књига или филмова.

- Глуве и друге културе се поштују.

- Особе са инвалидитетом су подржане да учествују у обичним спортовима.

- Особе са инвалидитетом могу да учествују у спортским и рекреативним активностима за особе са инвалидитетом.

- Спортска и друга места за слободно време и рекреацију су приступачна.

- И деца са инвалидитетом имају једнак приступ.

31. Информације

Земље би требале да прикупљају информације које треба да помогну да се овај споразум и оствари.

Лични подаци се морају чувати у тајности и приватно.

Владе морају да осгурају да особе са инвалидитетом имају приступ информацијама које прикупљају исто као и сви остали.

32. Земље раде заједно

Земље ће радити заједно као партнери на томе да се овај споразум оствари.

Треба да:

- Воде рачуна да заједнички рад укључује и особе са инвалидитетом.

ИНФОРМАЦИЈЕ

- Осигурају да земље деле информације, искуства и обуке тако да сви људи раде на најбољи начин.

- Осигурају да земље раде заједно на истраживањима и деле оно што сазнају.

33. Остваривање овог споразума

Владе треба:

- Да имају одељење које ће се бавити овим споразумом.

- Да имају начин на који процењују колико добро се овај споразум примењује.

- Да укључе особе са инвалидитетом у праћење примене.

34. Комитет за права особа са инвалидитетом

Све земље ће изабрати чланове посебног одбора који треба да осигурају да овај споразум буде праћен правилно. Овај одбор ће радити при Уједињеним нацијама.

35. Извештаји укључених земаља

Свака држава ће написати извештај о свом раду у вези овог споразума и послати га Комитету у року од две године након што пристану да се придруже.

- Након тога свака земља ће слати извештај сваке 4 године, као и додатне извештаје ако Комитет то буде од њих тражио.

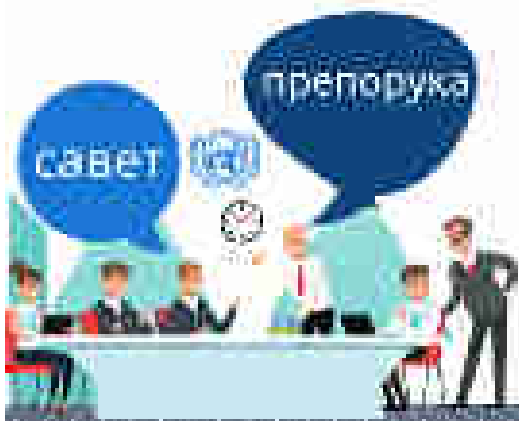

- Комитет ће одлучити које информације земље морају да ставе у своје извештаје.

- Извештаји такође могу бити о стварима које ограничавају права особа са инвалидитетом.

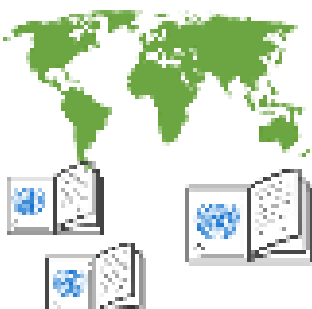
36. Шта се дешава са извештајима

Комитет ће прегледати извештаје и дати идеје и савете земљама шта треба да раде. Они такође могу затражити више информација.

- Ако извештај касни, Комитет може упозорити земљу да за три месеца то уради и да ће свакако погледати шта се тамо дешава.

- Све земље моћи ће да виде све извештаје.

- Свака земља мора да осигура да јавност може видети њен извештај и шта је Комитет о томе рекао.

- Комитет ће послати извештаје различитим секторима и организацијама и питати их за савете или помоћ ако је потребно.

37. Комитет и земље које раде заједно

Свака држава ће сарађивати са Комитетом и помоћи члановима Комитета са свим информацијама које су им потребне.

Комитет ће размислити о томе како може да ради са земљама како би омогућио да се тај рад одвија на добар начин.

38. Како ће Комитет сарађивати са другим организацијама

ЗАЈЕДНИЧКИ РАД

Важно је да све земље и организације заједно раде на томе да се овај уговор реализује.

- Комитет ће позвати различита тела и организације да дају савете и информације из области њиховог рада.

- Комитет може тражити од других организација за заштиту људских права да пишу извештаје о томе како се њихов рад уклапа у овај споразум.

39. Извештај Комитета

Комитет ће писати извештај сваке две године Генералној Скупштини и Економском и Социјалном комитету. Он ће укључити идеје из различитих земаља о томе шта треба да буде урађено.

40. Састанци за укључене земље

Укључене земље често ће се састајати како би размислиле о деловању овог споразума.

Први састанак ће бити најкасније за 6 месеци од почетка овог рада. Генерални секретар ће организовати будуће састанке.

41. Задржавање свих извештаја и информација

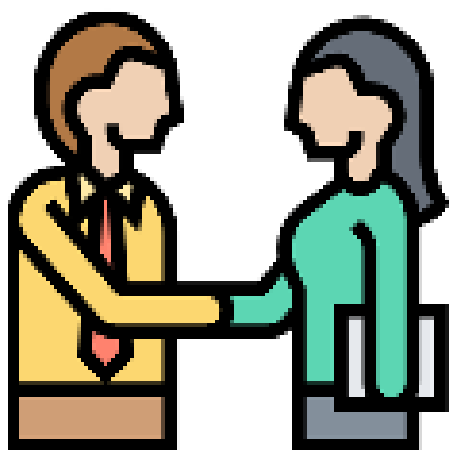
Генерални секретар Уједињених нација задржаће ће све информације и извештаје.

42. Потписивање уговора

Земље ће моћи да потпишу овај споразум од 30. марта 2007. у седишту Уједињених нација у Њујорку.

43. Сагласност и одобрење

Земље које су тада потписале овај споразум одлучиће када ће се у потпуности придружити. После тога уговор треба да почне да се примењује у њиховој земљи.

И друге земље које га нису потписале могу увек да се придруже.

44. Групе земаља

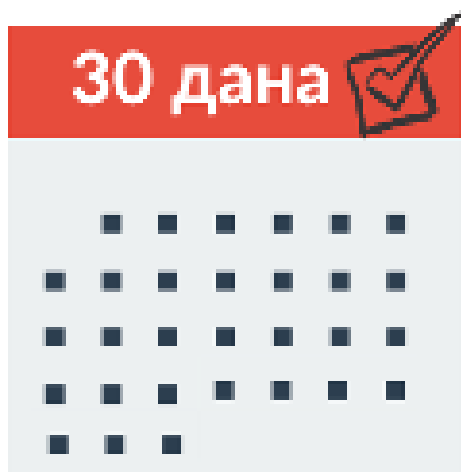

Неке земље су удружене у организације, попут Европске уније.

Ове организације се такође могу придружити споразуму и такође ће имати реч кад се земље састану да разговарају о споразуму.

45. Када ће овај уговор почети?

Споразум ће почети 30 дана после придруживања 20 земаља.

46. Одржавање уговора

Земље не могу да одбију да потпишу заиста важне делове овог споразума.

47. Измене и допуне Споразума

Свака држава може затражити измене споразума. Оне то могу учинити тако што ће писати Генералном секретару који ће рећи другим земљама.

Земље ће одлучити да ли им је потребан састанак да би разговарали о идеји и да ли је треба усвојити.

48. Ако држава жели да изађе из споразума

Држава може да изађе из овог споразума обраћањем Генералном секретару. Она ће престати да буде обавезана споразумом 1 годину након што је писмо стигло.

49. Приступачне информације

Овај споразум ће бити доступан у лако разумљивом формату.

50. Овај уговор на другим језицима

Овај споразум ће бити штампан на Арапском, Кинеском, Енглеском, Француском, Руском и Шпанском и биће истог значаја на свим језицима.

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

341.231.14-056.14(035)

МЕЂУНАРОДНА конвенција о правима особа са инвалидитетом : (лако читљив формат) / [превод Иванка Јовановић]. - Београд : Национална организација особа са инвалидитетом Србије (НООМС), 2020 (Београд : Фине Граф). - 63 стр. : илустр. : 30 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-88639-09-5

а) Особе са инвалидитетом — Међународна заштита — Приручници

COBISS.SR-ID 18666249

